МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української філології
Кафедра української мови імені професора К. Ф. Шульжука

До 75-річчя
доктора філологічних наук,
професора К. Ф. Шульжука

ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Збірник наукових праць
учасників V Міжнародних наукових читань
«Лінгвістичні студії молодих дослідників»,
присвячених пам'яті професора К. Ф. Шульжука
(Рівне, 21 травня 2015 р.)

Випуск 6

Рівне – 2015

УДК: 81.161.2
ББК: 81.2 Укр.
Л 59

Затверджено до друку вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 8 від 27 березня 2015 року)

Рецензенти:

Мойсієнко В. М., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови (Житомирський державний університет імені Івана Франка);

Лещенко Г. П., кандидат педагогічних наук, професор кафедри української мови та методик викладання (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука).

Редакційна колегія:

Вокальчук Г. М., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету – головний редактор;

Гаврилюк Н. В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету – заступник головного редактора;

Щербачук Н. П., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету – заступник головного редактора;

Архангельська А. М., доктор філологічних наук, професор кафедри славістики Університету імені Ф. Палацького в Оломоуці (Чеська Республіка);

Тищенко О. В., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри порівняльного і загального мовознавства Рівненського державного гуманітарного університету;

Хом'як І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови і літератури Національного університету «Острозька академія»;

Богдан С. К., кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри історії та культури української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Кірілкова Н. В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету;

Кузьмич О. О., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету;

Мединська Н. М., кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови та методик викладання Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука;

Степанова О. І., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету;

Шкарбан Т. М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету;

Шульжук Н. В., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри методики викладання та культури української мови Рівненського державного гуманітарного університету;

Адах Н. А., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету;

Ричагівська Ю. Є., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету;

Максимчук В. В., кандидат філологічних наук, викладач кафедри української мови і літератури Національного університету «Острозька академія»;

Семенюк О. В., аспірантка кафедри української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету;

Ліпкевич О. Б., аспірантка кафедри української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету.

Л 59 **Лінгвістичні студії молодих дослідників:** Збірник наукових праць учасників V Міжнародних наукових читань «Лінгвістичні студії молодих дослідників», присвячених пам'яті професора К. Ф. Шульжука (Рівне, 21 травня 2015 р.). – Рівне : РДГУ. – Вип. 6. – 2015. – 130 с.

До збірника увійшли статті студентів і магістрантів, аспірантів, кандидатів і докторів філологічних наук – учасників V Міжнародних наукових читань «Лінгвістичні студії молодих дослідників», присвячених пам'яті професора К. Ф. Шульжука (Рівне, Рівненський державний гуманітарний університет; 21 травня 2015 р.). У працях розглянуто актуальні питання сучасної української мови, історії української мови, лінгво- й ідіостилістики, неології, культури мови.

Для викладачів, аспірантів, студентів-філологів.

Адреса редколегії: кафедра української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету, вул. Остафова, 31, м. Рівне, 33000.

ISBN 978-966-2254-33-4

© Автори статей, 2015

УДК 811.161.2'373

Радько Оксана
(Науковий керівник – Вокальчук Г. М., доктор філологічних наук, професор)

ЛІНГВІСТИЧНА ПРИРОДА ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ ПРИКМЕТНИКІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ XX–XXI СТОРІЧЧЯ

У статті проаналізовано основні критерії ідентифікації індивідуально-авторських прикметників, зафіксованих в українській поезії XX–XXI сторіччя.

Ключові слова: *індивідуально-авторський прикметник, критерій ідентифікації, експресивність, дериваційна будова, мовна норма, ступені порівняння.*

The article analyzes the main criteria for identifying of individual and authorial adjectives,recorded in the Ukrainian poetry of XX–XXI age.

Keywords: *individual and authorial adjectives, criterion of identification, expressivity, derivational structure, linguistic norm, degrees of comparison of adjectives.*

Поезія – це особлива сфера комунікації, де мовленнєва творчість є джерелом новаторства, а введені в контекст оказіоналізми, маючи прозору внутрішню форму і складну семантичну природу, виконують в основному естетичну функцію.

Невід'ємною складовою сучасного поетичного мовлення є ад'єктивні новотвори, які утворюють цікаву за організацією і за експресивно-стилістичними функціями групу слів. Звернення поетів до новотворів-прикметників надає прекрасну можливість оновити поетичне мовлення, поширити коло його зображально-виражальних та оцінних засобів [4, с. 156].

У питанні про розмежування узуальних та оказіональних прикметників з-поміж дослідників немає одностайності у поглядах. До цієї проблеми неодноразово зверталися як зарубіжні (Л. К. Турсунова, І. Р. Гальперин, В. В. Виноградов, К. С. Горбачевич, Е. П. Хабло та ін.), так і вітчизняні (Л. І. Шутова, Т. Г. Юрченко, О. О. Жижома, Г. М. Вокальчук, Л. О. Пустовіт, С. Я. Єрмоленко, Л. В. Підкамінна та ін.) вчені. В основу поняття «оказіональний прикметник» мовознавці кладуть різні ознаки неузуальних одиниць, зокрема: 1) належність мовленню; 2) утворюваність (невідтворюваність); 3) словотвірну похідність; 4) нормативність (ненормативність); 5) функціональну одноразовість; 6) експресивність; 7) індивідуальну належність тощо.

Мета дослідження полягає в аналізі основних підходів щодо визначення лінгвістичної природи ад'єктивних оказіоналізмів.

Одним із головних критеріїв зарахування слова до оказіонального дослідники вважають експресивно-стилістичний критерій. Лінгвісти визначають експресивність як властивість мовної одиниці підсилювати логічний та емоційний зміст висловленого, виступати засобом інтенсифікації виразності мовного знака, засобом суб'єктивного увиразнення мови [6, с. 170]. На критерій наявності експресивно-стилістичного ефекту як головної ознаки оказіонального ад'єктива вказують автори «Словаря эпитетов руського літературного язика» (1979) К. С. Горбачевич і Е. П. Хабло. Дослідники зазначають, що в основі рідкісних (індивідуально-авторських епітетів) лежать неочікувані, часто неповторювані смислові асоціації, тому вони зазвичай невідтворювані, їх уживання носить оказіональний характер, напр.: *мармеладний настрій* (Чехов), *мокрогубий вітер* (Шолохов). Однак за певних умов (авторитет письменника, яскравість, свіжість образу) ці епітети можуть перейти в розряд загальномовних. Таким чином, межа між загальномовними та індивідуально-авторськими епітетами, на думку вчених, умовна [2, с. 7]. До рідкісних епітетів автори відносять також поєднання протилежних понять (оксюморони), так як алогічність поєднання слів створює психологічний ефект, приковує увагу читача, підсилює виразність образу. Функції таких епітетів подібні з прийомом антитези, напр.: *сива юність* (Герцен), *радісна печаль* (Короленко), *солодкий смуток* (Куприн) [2, с. 7].

Погляди вчених були розвинуті й доповнені в працях українських лексикологів. Так, виокремлення різновиду індивідуально-авторських (оригінальних) епітетів, на думку С. Я. Єрмоленко, дає змогу простежити тенденції розвитку семантики означень, зумовлені особливостями ідіостилю, впливом фольклорної, поетичної традиції на розвиток літературної мови. Цим емоційно-образним означенням властива оригінальність, нечасте вживання, індивідуальне змістове наповнення. Межа між традиційними та індивідуально-авторськими епітетами-означеннями досить умовна: нерідко звичайне, широковживане означення набуває в

© Радько Оксана, 2015

художньому контексті нових асоціацій, нового естетичного змісту, перетворюючись на оригінальний словесний образ [3]. Порівняймо з цього приводу міркування Л. І. Шутової, яка, досліджуючи епітети в українські поезії 20–30-их років XX ст., поділяє їх на узуальні та оказіональні за ознакою семантичної злитості між членами епітетної синтагми. Група узуальних епітетів, на її думку, включає 2 підгрупи: традиційні (постійні) і звичні. Відмінність цих підгруп полягає в тому, що перша – характерна для фольклору (*чисте поле, лютий ворог*), друга ж є ознакою художньої мови, напр.: *ніжна пісня* (М. Рильський), *колосисте поле* (В. Сосюра), *шалений біль* (Д. Фальківський) [13, с. 4]. До оказіональних дослідниця відносить епітети з низьким ступенем спаяності членів словосполучення, вони мають індивідуальний характер, напр.: *широкоперсий вітер* (Є. Маланюк), *голодний гімн* (М. Рильський), *безталанний вітер* (В. Сосюра) [13, с. 5]. Однак, за слушним зауваженням Г. М. Вокальчук, тільки ці ознаки не можуть бути визначальними для зарахування слова до розряду оказіональних. Оказіональне слово завжди експресивне, оскільки, як правило, є словесним утворенням. Проте експресія оказіонального слова не завжди є іманентною. Іноді вона зумовлюється взаємодією оказіонального слова з іншими складниками контексту, тобто, так би мовити, потенційно присутня в оказіональному слові [1, с. 76].

Найбільш детально ознаки індивідуально-авторських прикметникових метафоричних словосполучень, що відрізняють їх від узуальних, описала Л. О. Пустовіт. Серед них: функціональна одноразовість, експресивність, індивідуальна належність. Зокрема, як зазначає дослідниця, індивідуально-авторські метафоричні словосполучення відрізняються від традиційно-поетичних одноразовістю свого вживання і відповідно одиничністю зіставлення різних понять у їхньому складі, належністю до певного індивідуального стилю, тоді як усталені метафоричні словосполучення характеризують мову поезії в цілому. Можливість повторення індивідуально-авторських метафоричних словосполучень у стилях різних поетів не виключена, але практично це трапляється рідко [10, с. 32]. На думку Ж. В. Колоїз, епізодична неповторюваність того чи іншого оказіоналізму спростовує його кваліфікацію як функціонально одноразового утворення, оскільки, продукуючи оказіоналізм, автор не може передбачити його подальшої долі, а використання одного й того ж оказіонального слова в мовленні різних суб'єктів може виявитися не таким уже й « випадковим збігом». Повторна реалізація одних і тих самих мовних потенцій обов'язково спричиняє повторення форми матеріального репрезентанта, але необов'язково повторює значення [7, с. 71]. Приміром, у словотворчості поетів XX–XXI ст. засвідчено індивідуально-авторські прикметники, які трапляються в лексиконах кількох авторів, але при цьому мають різне значення: *Ми проти крохоборної нації <u>безобрійної</u>…* (М. Семенко); *Стоять світи зголілі довкруги / <u>безобрійні</u> – куди не скинеш оком…* (В. Стус), де в першому випадку *безобрійний* означає «той, який не має майбутнього; безперспективний», у другому – «безмежний простір, який постає перед очима на відкритій місцевості» (пор. також: *світанна* – «ранкова зоря» (*І над усім зоря <u>світанна</u>, / І небеса в траві стоять… / Горить мені вогненна рана, / Пече мені печаль твоя* (В. Бобинський) та *світанна* – «що-небудь початкове, раннє, яке тільки зародилась» *(Ми дзвоним віршами ясними і <u>світанними</u>, / Ми дихаємстодзвонними органами* (І. Драч).

Окрім того, Л. О. Пустовіт ідентифікує прикметникові метафори як оказіональні й у функціональному плані. «Мовні метафори, – зазначає дослідниця, – виникають у результаті спілкування (побутовий стиль) повідомлення (побутово-цільовий, офіційно-документальний, науковий стилі), а індивідуально-авторські метафори є засобом впливу (художній і публіцистичний стилі). Мовні метафор відрізняються від індивідуально-авторських умовами свого функціонування і змістом. Мовні матеріали (власне номінативно-похідні значення слова) вживаються у фразовому оточенні, обсяг якого визначається реальним співвідношенням предметів і явищ дійсності. Індивідуально-авторські метафори позначають образне уявлення» [10, с. 31].

Однак, незважаючи на вище наведені міркування, єдиним надійним критерієм для висновку про усталеність того чи іншого словосполучення Л. О. Пустовіт вважає обстеження поетичних текстів. «Метафоричні словосполучення з обома усталеними компонентами належать до загального фонду мови української художньої літератури. Індивідуалізація виявляється тут у характері введення цих словосполучень у мовну тканину тексту. Сама структура залишається незмінною» [10, с. 33].

Частина мовознавців диференціює прикметникові АЛН за критерієм наявності оказіональної дериваційної будови. Так, на думку О. О. Жижоми, велика кількість прикметникових інновацій будується як за загальномовними, так і за оказіональними моделями, зумовлюючи їхню семантичну, структурну і стилістичну своєрідність у поетичному дискурсі [4, с. 156]. У зв'язку з цим дослідниця кваліфікує ад'єктивні оказіоналізми як похідні номінативно-мовленнєві одиниці,

що ліквідують індивідуально-авторський «лексичний дефіцит» і характеризуються своєрідними структурними особливостями. Причина активного створення інновацій полягає в тому, що поети не знаходять у сучасному узуальному мовленні достатньої кількості сильних і влучних слів, які могли б повною мірою реалізувати їх творчий задум, і, відповідно, вдаються до творення нових слів, здатних яскравіше описати зображувану картину [4, с. 160].

Досліджуючи оказіональні та потенційні слова Павла Загребельного, Т. Г. Юрченко зауважує, що серед них значну частину складають прикметники, експресивність яких пов'язана з порушенням законів системної продуктивності поєднання морфем у слово. Як і узуальні лексеми, вони відбивають закономірності народно-розмовного мовлення, передають зафіксовану в мовному досвіді народу оцінну семантику, зокрема виражають різну міру вияву ознаки (*найхристиянніший, дохлякуватіший, найрозкричаніші*); різну суб'єктивну характеристику (*блондинисті, скверненький*) [14]. Відсутність таких слів у лексиконах зумовлена регулярністю і продуктивністю зазначених словотвірних моделей у живій мовній практиці. Цілком слушним, на наш погляд, видається зауваження дослідниці про те, що «у наданні словам нових відтінків значення, у вмілому повторенні слів, зміст яких співзвучний з ідеєю твору, у їх поєднанні втілюються ще виразніші ознаки індивідуальної мовної творчості письменника, ніж у створенні словотворчих оказіоналізмів або потенційних слів» [14].

Л.В. Підкамінна, аналізуючи індивідуально-авторську специфіку творення та вживання епітетів у поезії Т. Шевченка, встановила диференціацію загальномовних та індивідуально-авторських епітетів письменника шляхом аналізу фактору пам'яті епітетних одиниць. «Художні означення є носіями згорнутої інформації про попередні стани систем, елементами яких вони були. Найменшою мірою впливає фактор пам'яті на індивідуально-авторські епітетні новотвори Т. Шевченка, найбільшою – на традиційні художні означення». [9, с. 8]. Однак, Ж. Колоїз вважає наскрізь суперечливим намагання диференціювати поетичні неологізми/оказіоналізми за параметрами поетична/металінгвістична функції, нова/ненова інформація як результат суб'єктивного/об'єктивного пізнання навколишнього світу. Індивідуально-авторські новотвори різняться щодо причин, які сприяли їх появі, однак останні завжди відображають і суб'єктивний фактор [7, с. 52]. Цілком слушним в аналізованому контексті видається зауваження Л. О. Пустовіт про те, що індивідуально-авторські поетичні словосполучення завжди сприймаються як новотвори, незалежно від часу свого виникнення, а їхня доречність і вдалість залежить від таланту автора [10, с. 32].

Опозицію узуальне-неузуальне словотворення мовознавці трактують як протиставлення нормативне-ненормативне словотворення [5, с. 78], тому розв'язання потребують і дискусійні питання щодо кваліфікації оказіонального прикметника як ненормативного утворення.

На думку В. А. Чабаненка, у нормативному загальнонародному словотворенні існує ряд обмежень: логіко-семантичних, семантико-стилістичних, структурних і чисто формальних. При ненормативному (оказіональному) словотворенні з лінгвостилістичних міркувань ці обмеження свідомо знімаються [12, с. 119].

Г. М. Вокальчук до індивідуально-авторських номінації зараховує слова, що є «своєрідними авторськими видозмінами узуальних лексем, повністю збігаючись із ними у значенні», стверджуючи, що «головною підставою для зарахування таких номінацій до АЛН є *свідома* (!) видозміна (іноді – деформація) автором фонетичних чи морфологічних норм, що зумовлена передусім специфікою поетичного мовлення» [1, с. 64]. До головних чинників, що впливають на появу фонетично або афіксально-модифікованих узуальних слів (без семантичного оновлення останніх) дослідниця відносить такі: 1) необхідність дотримання вимог силабо-тонічного віршування, зокрема збереження ритміки строфи; 2) пошуки відповідної рими; 3) прагнення автора надати номінації певного стилістичного забарвлення чи відтінку; 4) комплексне поєднання кількох чинників. У поетичному лексиконі XX–XXI ст. зафіксовано основні різновиди індивідуально-авторських модифікацій узуальних прикметників, що зумовлено специфікою віршового мовлення:

1. Фонетично-модифіковані узуальні прикметники, напр.:*Обійнявши весь цвіт нагорний, / Охопивши долини світу, / Сивочолий і <u>мудрозорний</u>, / Наче вийшов із заповіту* (А. Малишко); *Ущухлим світлом сяють вишні / <u>опонічні</u>* (В. Стус); *Зимові яблука люблю – / Такі терпкі, такі рум'яні / Ще повні сонечком останнім / Із <u>осеневого</u> жалю* (В. Малишко); *А цар стромляє мені у спину / свої <u>двойлезі</u> каправі очі* (Л. Костенко).
2. Афіксально-модифіковані узуальні прикметники, напр.: *Слов'янський світе мій, / Слов'янський мій, / <u>Слов'янистий</u>* (В. Бобинський); *...І ти почуєш в тиші <u>всесвітянській</u>, /*

Як сам народ замислює співця, / Як сам Поет замисливсь до народу / На Горах Пушкінських, / на ріках псковитянських (Б. Олійник); *Або ж під гетьманом зажерським, / щоб ти сидів ченцем печерським...* (П. Тичина); *Немов джерела світлі й чисті, / Мов журавлів співуча путь, / Немов краплини грозовисті, / Що в теплу ниву упадуть* (А. Малишко); *Стоїть нетрібна, як моя Вкраїна, стоїть вона – нетрібна, а стоїть* (П. Скунець).

Незважаючи на мінімальний ступінь новизни таких АЛН, їхня поява в літературному творі є художньо виправданою.

Схожу думку висловлює В. В. Максимчук, який порушення автором мовних норм під час творення АЛН умовно диференціює на свідомі і несвідомі. До першого різновиду дослідник зараховує відхилення, зумовлені версифікаційною метою, ритмомелодикою, стилістичним ефектом, добором відповідної рими тощо; до другого – порушення, спричинені мовним оточенням (це зокрема діалектне наголошування слів, уживання в структурі юкстапозита кальок або запозичень із близькоспоріднених мов, напр.: *м'якосердечний* (С. Бабій) – укр. *м'якосердий*, а також неправильності, які постали через неґрунтовне оволодіння автором чи редактором сучасною літературною мовою, зокрема неправильне написання складних прикметників, утворених із двох прикметникових основ, напр.: *восковосолодкий* (С. Бабій), *яскраворадісний* (Б. Білецький) (пор. з узуальними *восково-жовтий, яскраво-білий, яскраво-червоний*) [8]. Не можна не погодитись з В. Максимчуком, що подібні номінації не належать до АЛН, хоча вони вносять у контекст певний стилістичний ефект новизни, надають йому експресивного забарвлення.

Д. В. Рязанцева стверджує, що основним порушенням мовної норми у сфері функціонування прикметника сучасної української мови є утворення ступенів порівняння від відносних та присвійних прикметників, що відбувається здебільшого через розширення значення слів та нашарування переносних значень, а також для досягнення певного стилістичного ефекту, підсилення впливу висловлення [11, с. 197], пор. у мовотворчості поетів аналізованого періоду: *У солов'їв дзвінкіші голоси, / Їх заспіви кришталиніші й солодші* (В. Мисик); *Всі в найзірчанішу барву вбрані, / красні берестки, як з неба* (В. Барка); *Чи наді мною небо розімкнеться, / щонайсердечніша, люблю тебе* (В. Стус); *Мої гріхи препекельнідаж палили очі мої роками...* (І. Драч). Ці помилки є відображенням мовного смаку епохи і дають змогу не лише чіткіше окреслити норму й зафіксувати нові мовні явища, але й краще зрозуміти взаємодію складних мисленнєвих та мовних процесів. Нетипові для української мови форми вживання ступенів порівняння прикметників дослідниця не сприймає як оказіоналізми або аномальні форми слів, оскільки «тенденція до утворення форм компаратива та суперлатива від відносних прикметників, із порушенням мовних норм, не нова, а активізована на сучасному етапі розвитку української мови, що доводять приклади з народної творчості та творчості письменників-класиків» [11, с. 198].

На основі вищезазначеного можна зробити висновок, що головною підставою зарахування прикметників до АЛН є свідоме порушення автором граматичних, фонетичних, словотвірних, орфографічних та інших норм з метою створення певного стилістичного забарвлення чи відтінку.

Загалом у питанні розрізнення загальномовних та індивідуально-авторських прикметників існує ще чимало дискусійних моментів (напр., статус ступеньованих форм, принципи їхньої класифікації), які потребують подальшого вивчення. Недослідженим залишається питання щодо кваліфікації складних прикметників як узуальних чи оказіональних утворень. При цьому головна увага звертається на необхідність встановлення чітких критеріїв диференціації узуальних та оказіональних прикметників-композитів.

Література:

1. Вокальчук Г. М. Словотворчість українських поетів XX століття : [монографія] / Г. М. Вокальчук ; відп. ред. С. Я. Єрмоленко. – Острог : Національний університет «Острозька академія», 2008. – 536 с.
2. Горбачевич К. С. Словарь эпитетов русского литературного языка / К. С. Горбачевич, Е. П. Хабло. – Л. : Наука, ЛО, 1979. – 567 с.
3. Єрмоленко С. Новий словник епітетів української мови [Електронний ресурс] / С. Єрмоленко // Лексикографічний бюлетень: Зб. наук. пр. – К.: Ін-т української мови НАН України, 2009. – Вип. 18. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/73237.
4. Жижома О. Роль оказіональних прикметників у формуванні поетичного дискурсу / О. Жижома // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / уклад. А. Загнітко (наук.ред.) та ін. – Вип. 18. – Донецьк : ДонНУ, 2009. – С. 156–161.

5. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : [монографія] / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – 434 с.
6. Клименко Н. Ф. Експресивність / Н. Ф. Клименко // Українська мова. Енциклопедія / [редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін.]. – К. :Укр. енцикл., 2004. – С. 170.
7. Колоїз Ж. В. Українська оказіональна деривація : [монографія] / Ж. В. Колоїз. – К. : Акцент, 2007. – 310 с.
8. Максимчук В. В. Естетика авторського новотвору як результат порушення мовних норм : [Електронний ресурс] / В. В. Максимчук // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог : НаУОА, 2012. – Вип. 22. – Режим доступу : http://eprints.oa.edu.ua/1334/1/Maksymchuk_110512.pdf
9. Підкамінна Л. В. Епітет Т. Г. Шевченка: генеза, структура і сучасна мовна рецепція : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Л. В. Підкамінна ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2011. – 19 с.
10. Пустовіт Л. О. Словник української поезії другої половини ХХ століття: семантико-функціональний аспект : [монографія] / Л. О. Пустовіт. – К. : Рідна мова, 2009. – 242 с.
11. Рязанцева Д. В. Ненормативне ступенювання прикметників та прислівників як характерна тенденція сучасної української мови / Д. В. Рязанцева // Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. – 2011. – Вип. 32. – С. 195–201.
12. Чабаненко В. А. Стилістика експресивних засобів української мови : [монографія] / В. А. Чабаненко. – Запоріжжя : ЗДУ, 2002. – 351 с.
13. Шутова Л. І. Епітет в українській поезії 20-30-их років ХХ століття (структурно-семантичний і функціональний аспекти) : автореф. дис. …канд. філол. наук : спец 10.02.01 «Українська мова» / Л. І. Шутова. – К., 2003. – 19 с.
14. Юрченко Т. Г. Оказіоналізми у творчості Павла Загребельного: структурно-семантичний і стилістичний аспекти : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Т. Г. Юрченко ; НАН України, Інститут української мови. – К., 2003. – 259 арк.

ЗМІСТ

Вокальчук Галина
«…МОЄ СЛОВО ТИХО-СУМНЕ, БОГОБОЯЗЛИВЕ, ЗГАДАЄТЬСЯ…»
(ПРО ЛІНГВОШЕВЧЕНКОЗНАВЧИЙ ПРОЕКТ НАУКОВЦІВ РІВНОГО І ЖИТОМИРА) 3

РОЗДІЛ І
ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ТЕРМІНОЗНАВСТВО

Архангельська Алла
ДЕЩИЦЯ ПРО СВИНЮ І СВИНСТВО У ЛІНГВОКУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ 6

Капріян Зоряна
ФУНКЦІЇ СЛЕНГОВИХ ОДИНИЦЬ У РОМАНІ МАКСА КІДРУКА «НАВІЖЕНІ В МЕКСИЦІ» 10

Ляшевич Ірина
ОСНОВНІ КОМУНІКАТИВНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ВВІЧЛИВОСТІ
(НА МАТЕРІАЛІ ЕПІСТОЛЯРНОГО ЖАНРУ) 12

Петрович Олена
СТРУКТУРНО-ТИПОЛОГІЧНА І СЛОВОТВІРНО-МОТИВАЦІЙНА СПЕЦИФІКА
УКРАЇНСЬКОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ 15

Ханас Іванна
ФУНКЦІОНУВАННЯ СЕМАНТИЧНИХ СИНОНІМІВ У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА 18

РОЗДІЛ ІІ
ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКА НЕОЛОГІЯ

Вокальчук Євген, Брикса Анастасія
ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОЇ ДІЄСЛІВНОЇ НОМІНАЦІЇ
В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХХ СТОРІЧЧЯ 21

Гайдук Оксана
ТЕКСТОТВІРНІ ФУНКЦІЇ АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ
(НА МАТЕРІАЛІ ПОЕЗІЇ В. ПОЛІЩУКА) 24

Жук Іванна
НОВОТВОРИ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ТЕМАТИКИ: ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ГРУПА «БІЛЬ» 27

Максимчук Віталій
СЛОВОТВОРЧІСТЬ ПОЕТІВ РІВНЕНЩИНИ В КОНТЕКСТІ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОЇ
НОМІНАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ ХХ СТОРІЧЧЯ: ЧАСТОТНИЙ АНАЛІЗ 30

Максимчук Галина
ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІ ПРЕДИКАТИВИ В ЛЕКСИКОНІ ІГОРЯ ПАВЛЮКА 35

Маркевич Леся
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОЇ НОМІНАЦІЇ
В ПОЕЗІЇ ДМИТРА БІЛОУСА 38

Метелюк Ірина
АВТОРСЬКІ ЕМОТИВИ З СЕМАНТИКОЮ ПОЗИТИВНОГО РЕАГУВАННЯ
В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХХ СТОРІЧЧЯ 41

Радько Оксана
ЛІНГВІСТИЧНА ПРИРОДА ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ ПРИКМЕТНИКІВ
В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХХ–ХХІ СТОРІЧЧЯ 45

Семенюк (Кирилюк) Ольга
ФОЛЬКЛОРНЕ ПОХОДЖЕННЯ СКЛАДЕНИХ НАЙМЕНУВАНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ
ХХ СТОРІЧЧЯ 50

Трофимюк Єлизавета
ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКІ НОВОТВОРИ В ПОЕЗІЇ ОЛЬГИ СЛОНЬОВСЬКОЇ 54

Усач Марія
ПРОДУКТИВНІ СПОСОБИ ТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ НОМІНАЦІЙ
В УКРАЇНСЬКІЙ ЕРОТИЧНІЙ ПОЕЗІЇ 56

Хоменко Анна
АВТОРСЬКІ НОМІНАЦІЇ КОСМІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ У ПОЕЗІЇ XX СТОРІЧЧЯ 58

РОЗДІЛ III
ФРАЗЕОЛОГІЯ

Дячук Іванна
ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА СТОРІНКАХ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ГАЗЕТ 61

Преварська Олена
ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З ЛОКАТИВНИМ КОМПОНЕНТОМ
В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ 63

Стафійчук Ірина
СПОСОБИ ВИРАЖЕННЯ БАГАТОЗНАЧНОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОЛЬОРОВИМ
КОМПОНЕНТОМ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ 66

Юшкевич Лідія
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З ЕЛЕМЕНТАМИ ЗООСЕМІЗМІВ
В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ 68

РОЗДІЛ IV
МОРФОЛОГІЯ. СИНТАКСИС

Барановська Ірина
СТАТУС ТА ФУНКЦІЇ ОДНОСКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ
О.КОБИЛЯНСЬКОЇ) 72

Дисюк Олександра
СИСТЕМА ДРУГОРЯДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ДАРИ КОРНІЙ) 75

Корнійчук Наталія
СТРУКТУРА ТА КАТЕГОРІЙНА СЕМАНТИКА ДРУГОРЯДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА «ЗАЛИШЕНЕЦЬ. ЧОРНИЙ ВОРОН») 77

Кунцевич Наталія
СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДМЕТА У ТВОРАХ ГРУПИ «БУ-БА-БУ» 81

Марчук Наталія
ВАЛЕНТНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЄСЛІВ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ УЛАСА САМЧУКА) 84

Михайлова Анастасія
КОМПОНЕНТНИЙ АНАЛІЗ БУДОВИ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ МАКСА КІДРУКА) 87

Нестерук Юлія
ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ІМПЕРАТИВНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ
(НА МЕТЕРІАЛІ ТВОРІВ В. ВИННИЧЕНКА) 90

Нижник Олеся
КАУЗАЛЬНІ ВІДНОШЕННЯ У СКЛАДНОМУ РЕЧЕННІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ
П. ЗАГРЕБЕЛЬНОГО «ДИВО») 92

Подерня Ірина
СТРУКТУРА ТА СЕМАНТИКА ПРОСТИХ УСКЛАДНЕНИХ РЕЧЕНЬ З ОДНОРІДНИМИ ЧЛЕНАМИ 95

Поліщук Наталія
ВІДОКРЕМЛЕНІ ОБСТАВИНИ У СТРУКТУРІ ПРОСТОГО НЕЕЛЕМЕНТАРНОГО РЕЧЕННЯ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ВАЛЕР'ЯНА ПІДМОГИЛЬНОГО) 97

Светлична Ольга
МОРФОЛОГО-СИНТАКСИЧНІ ГРАМЕМИ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ 99

Смаглюк Іванна
ПОРЯДОК РОЗМІЩЕННЯ ЧАСТИН І КОМПОНЕНТІВ У КОНСТРУКЦІЯХ ІЗ ОДНОРІДНОЮ СУПІДРЯДНІСТЮ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ШІСТДЕСЯТНИКІВ) 103

Товтин Галина
ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОСТОГО УСКЛАДНЕНОГО РЕЧЕННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ 105

Якимович Ірина
ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДМЕТА (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ВОЛОДИМИРА МАЛИКА «КНЯЗЬ ІГОР») 107

РОЗДІЛ V
ДІАЛЕКТОЛОГІЯ. ОНОМАСТИКА

Кирильчук Юлія
НАЗВИ ВЕЛИКОДНЬОЇ ВИПІЧКИ У ГОВІРКАХ СІЛ ВЕЛИКА КЛЕЦЬКА, ГОЛИЧІВКА, ГВІЗДІВ КОРЕЦЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 112

Петраковська Настасія
НАЗВИ ОСІБ-УЧАСНИКІВ ВЕСІЛЛЯ У СЕЛІ ДЕРМАНЬ ЗДОЛБУНІВСЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 115

РОЗДІЛ VI
ЛІНГВІСТИКА ТЕКСТУ

Діжурко Катерина
СТАНОВЛЕННЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ ЯК ОБ’ЄКТА ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЙ 118

РОЗДІЛ VII
ХРОНІКА

Merzová Radana
INOVACE ZÁKLADNÍCH STUDIJNÍCH PŘEDMĚTŮ UKRAJINSKÉ FILOLOGIE: NA CESTĚ KE SPOJENÉ EVROPĚ 121

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 123

TABLE OF CONTENTS

Vokalchuk Galina
«... WHAT I SAID SOFTLY, SADLY, GOD-FEARING, WILL REMEMBER ...» (ABOUT SHEVCHENKOZNAVCHYY LINGUA PROJECT FROM RIVNE AND ZHYTOMYR) 3

SECTION I
LEXICOLOGY. TERMINOLOGY

Alla Arkhangelska
ABOUT FRACTION PIGS AND DISGUSTING IN LINGUAKULTURAL CONTEXT 6

Zoryana Kapriyan
FUNCTIONS OF SLANG IN THE MAX KIDRUK'S NOVEL "MADMAN IN MEXICO» 10

Irina Lyashevych
MAIN COMMUNICATIVE AND STYLISTIC MEANS OF EXPRESSION OF COURTESY (BASED ON EPISTOLARY) 12

Helen Petrovych
STRUCTURAL – TYPOLOGICAL AND WORD FORMING - MOTIVATIONAL UKRAINIAN SPECIFIC OF BIOLOGICAL TERMINOLOGY 15

Joanna Hanas
FUNCTIONING SEMANTICALLY SYNONYMS IN The CREATIVE WORKS OF VASYL SYMONENKO 18

SECTION II
INDIVIDUAL AUTHOR NEOLOGY

Eugene Vokalchuk, Anastasia Brix
INDIVIDUAL AUTHOR FEATURES AND VERBAL NOMINATIONS IN UKRAINIAN POETRY IN THE TWENTIETH CENTURY 21

Oksana Hayduk
TEXT GENERATING FUNCTION IN LEXICAL NEW NEOPLASMS (BASED ON POETRY V. Polishchuk) 24

Joanna Zhuck
NEOPLASMS OF CHERNOBYL'S THEME: LEXICAL-semantic group «PAIN» 27

Vitaly Maksimchuk
CREATION OF WORDS OF POETS RIVNE REGION IN THE NOMINATIONS INDIVIDUAL AUTHOR UKRAINIAN POETRY OF THE TWENTIETH CENTURY: FREQUENCY ANALYSIS 30

Galina Maxymchuk
INDIVIDUAL AUTHOR PREDICATE IN THE IGOR PAVLYUK'S LEXICON 35

Lesa Markevitch
GENERAL DESCRIPTION OF INDIVIDUAL AUTHOR NOMINATIONS IN THE DMYTRO BILOUSE'S POETRY 38

Irina Metelyuk
AUTHOR'S EMOTYVY WITH THE SEMANTICS POSITIVE RESPONSE IN UKRAINIAN POETRY XX CENTURY 41

Oksana Redko
THE LINGUISTIC NATURE OF INDIVIDUAL AUTHOR ADJECTIVES IN UKRAINIAN POETRY XX-XXI CENTURY 45

Olga Semeniuk (Kyrylyuk)
FOLKLORE ORIGIN FOLDED ITEMS UKRAINIAN POETRY IN THE TWENTIETH CENTURY 50

Elizabeth Trofymyuk
INDIVIDUAL AUTHOR NEOPLASM IN THE OLHA SLONOVS'KA'S POETRY 54

Maria Usach
PRODUCTIVE WAYS OF CREATION IN INDIVIDUAL AUTHOR NOMINATIONS
IN UKRAINIAN EROTIC POETRY 56

Anna Khomenko
AUTHOR'S NOMINATIONS OF SPACE OBJECTS IN THE POETRY OF THE TWENTIETH CENTURY 58

SECTION III
PHRASEOLOGY

Joanna Dyachuk
PHRAZEOLOGICAL FUNCTIONS ON PAGES OF MODERN UKRAINIAN NEWSPAPERS 61

Helen Prevarska
FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH LOCATIVE COMPONENTS
IN UKRAINIAN AND ENGLISH LANGUAGES 63

Irina Stafiychuk
WAYS OF EXPRESSING AMBIGUITY PHRASEOLOGISMS OF COLORED COMPONENTS
IN UKRAINIAN AND GERMAN LANGUAGES 66

Lydia Legka
FEATURES OF PHRASEOLOGICAL FUNCTONS WITH ELEMENTS ZOOSEMIZMIV
IN UKRAINIAN AND ENGLISH LANGUAGES 68

SECTION IV
MORPHOLOGY. SYNOPSIS

Irina Baranovska
STATUS AND FUNCTIONS member sentences (BASED ON O.Kobylianska'S MATERIAL) 72

Alexandra Dysyuk
a secondary SYSTEM of the sentence (BASED ON DARY KornY'S MATERIAL) 75

Natalia Korniichuk
STRUCTURE AND SEMANTICS categorical minor parts of the sentence
(based on the Vasyl Shkliar'S NOVEL "ZALYSHENETS. Black CROW") 77

Natalia Kuntsevych
Specifics of the subject in the works group "Bu-Ba-Bu" 81

Natalia Marchuk
verbs VALENCE DESCRIPTION (BASED ON Ulas Samchuk'S MATERIAL) 84

Anastasia Mikhailova
COMPONENT ANALYSIS OF STRUCTURE IN simple sentences (BASED ON MAX KIDRUK'S MATERIAL) 87

Julia Nesteruk
MEANS OF IMPERATIVE EXPRESSION IN MODERN UKRAINIAN language
(BASED ON Vynnychenko'S WORKS) 90

Olesya Nyzhnyk
Causally relatIONS in complex sentences (based on the P. Zahrebelny'S NOVEL "miracle") 92

Irina Podernya
Structure and semantics IN SIMPLE SENTENCE WITH COMPLICATED homogeneous members 95

Natalia Polishchuk
Separated CIRCUMSTANCES IN THE NEELEMENTARNOHO simple sentence
(BASED ON Valerian Pidmohylny'S MATERIAL) 97

Olga Svetlichna
Morphological and syntactic temporality Grammeme IN UKRAINIAN LANGUAGE 99

Joanna Smaglyuk
THE Order in which the parts and components in construction with homogeneous subordination
(BASED ON Sixties MATERIAL)..... 103

Galina Tovtyn
COMPLICATED RESEARCH PROBLEM IN UKRAINIAN Linguistics SENTENCE..... 105

Irina Yakymovych
THE FUNCTIONS OF subject-semantic features (based on the VLADIMIR Malik'S NOVEL "Prince Igor")..... 107

SECTION V
DIALECTOLOGY. ONOMASTICS

Julia Kyrylchuk
TITLES OF EASTER BAKINGS IN DIALECT VILLAGES GREAT KLETSK, HOLYCHIVKA,
HVIZDIV KORETSKY DISTRICT OF RIVNE REGION..... 112

Anastasia Petrakovska
NAMES PARTICIPANTS OF THE WEDDING IN THE VILLAGE DERMAN ZDOLBUNIVSKA
DISTRICT OF RIVNE REGION 115

SECTION VI
TEXT LINGUISTICS

Catherine Dizhurko
INTERTEXTUALITY FORMATION AS OBJECT OF LINGUISTIC STUDIES..... 118

SECTION VII
ХРОНІКА

Merzova Radana
INNOVATION OF EDUCATIONAL SUBJECTS OF THE MAIN COURSE OF
«UKRAINIAN PHILOLOGY'» SPECIALTY: ON THE WAY TO UNITED EUROPE 121

Наукове видання

ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Збірник наукових праць
учасників V Міжнародних наукових читань
«Лінгвістичні студії молодих дослідників»,
присвячених пам'яті професора К. Ф. Шульжука
(Рівне, 21 травня 2015 р.)

Випуск 6

Головний редактор *Вокальчук Г. М.*
Заступники головного редактора *Гаврилюк Н. В., Щербачук Н. П.*
Комп'ютерна верстка *Парфенюк В.І., Третяк О.Ю.*
Художнє оформлення обкладинки *Олексійчук К. О.*

Collection of scientific articles «Linguistic studies of young researchers». – Vol. 6. – Rovno : RSHU, 2015. – 130 p.

The collection includes articles of masters and students and undergraduates, graduate students, candidates and doctors of philology – participants of the V International scientific readings «Linguistic studies of young researchers», dedicated to the memory of Professor K.F. Shulzhuk (Rivne State Humanitarian University, May 21, 2015). The writings discussed urgent issues of modern Ukrainian language, Ukrainian language history, linguistic and idiostylistic, neology, language culture.

For teachers, graduate students, students-philologists.

Л 59 **Лінгвістичні студії молодих дослідників:** Збірник наукових праць учасників V Міжнародних наукових читань «Лінгвістичні студії молодих дослідників», присвячених пам'яті професора К. Ф. Шульжука (Рівне, 21 травня 2015 р.). – Рівне : РДГУ. – Вип. 6. – 2015. – 130 с.

ISBN 978-966-2254-33-4

До збірника увійшли статті студентів і магістрантів, аспірантів, кандидатів і докторів філологічних наук – учасників V Міжнародних наукових читань «Лінгвістичні студії молодих дослідників», присвячених пам'яті професора К. Ф. Шульжука (Рівне, Рівненський державний гуманітарний університет; 21 травня 2015 р.). У працях розглянуто актуальні питання сучасної української мови, історії української мови, лінгвоі ідіостилістики, неології, культури мови.

Для викладачів, аспірантів, студентів-філологів.

© Автори статей, 2015

Адреса редколегії: кафедра української мови імені професора К. Ф. Шульжука
Рівненського державного гуманітарного університету, вул. Остафова, 31, м. Рівне, 33000.

Віддруковано засобами різографічного друку
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12